

7. Порядок реалізації пілотного проекту щодо залучення психологів до кримінальних проваджень за участю малолітніх, неповнолітніх осіб через регіональні / міжрегіональні центри з надання безоплатної правничої допомоги : затверджено Наказом Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора 07 лютого 2023 року № 493/5/67/32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0247-23#Text>

Шановал Ярослав Олександрович,

здобувач вищої освіти ступеня бакалавра
Навчально-наукового інституту
поліцейської діяльності Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Чорноус Юлія Миколаївна,

професор кафедри криміналістики та
судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних
наук, професор

ОГЛЯД МІСЦЯ ПОДІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Огляд місця події є однією з ключових слідчих (розшукових дій), від повноти та якості проведення якої залежить подальший хід досудового розслідування. В умовах воєнного стану значення цієї дії зростає, оскільки воєнні злочини нерідко вчиняються в ситуації активних бойових дій, масових руйнувань, великої кількості потерпілих і обмежених часових та ресурсних можливостей правоохоронних органів. Бойова обстановка створює додаткові виклики для роботи правоохоронних органів, вимагаючи адаптації традиційних криміналістичних методик до умов воєнного стану.

Мета дослідження полягає в аналізі особливостей проведення огляду місця події в умовах воєнного стану та визначенні специфічних вимог до цієї слідчої (розшукової) дії. До основних особливостей огляду місця події в умовах воєнного стану належать: необхідність забезпечення безпеки учасників слідчої (розшукової) дії, обмежений час для проведення огляду через загрозу обстрілів, можлива відсутність звичайних технічних засобів фіксації, потреба в координації з військовими підрозділами, складність забезпечення недоторканості місця події.

Нормативну основу проведення огляду місця події становлять Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України «Про правовий режим воєнного стану», а також відомчі нормативні акти, що регулюють діяльність слідчо-оперативних груп. Воєнний стан не скасовує вимог закону щодо фіксації доказів, але зумовлює необхідність їх гнучкого застосування з урахуванням реальної обстановки та безпеки учасників огляду.

Під оглядом місця події в умовах воєнного стану слід розуміти слідчу (розшукову) дію, спрямовану на виявлення, фіксацію та вилучення слідів злочину, речових доказів, а також встановлення обстановки події в ситуації збройної агресії, можливих повторних обстрілів, мінно-вибухової небезпеки, руйнування об'єктів критичної інфраструктури тощо.

Основними завданнями огляду є: забезпечення безпеки осіб, що беруть участь у слідчій дії; збереження максимальної кількості слідів; встановлення механізму події; виявлення потерпілих та свідків; створення належної доказової бази для подальшої кваліфікації діяння [1, с. 78].

Специфікою огляду місця події в умовах воєнного стану є, по-перше, необхідність тісної взаємодії слідчого з підрозділами Збройних Сил України, Національної гвардії, ДСНС, саперними підрозділами. Допуск слідчо-оперативної групи до місця події часто можливий лише після розмінування ділянки та перевірки відсутності загрози повторних ударів. Це зумовлює затримку у часі, що потребує від слідчого використання спеціальних тактичних прийомів для відновлення картини події за умов часткового знищення слідів.

По-друге, значна частина оглядів проводиться на відкритій місцевості (наслідки ракетних ударів, застосування БпЛА), де сліди швидко втрачаються під впливом погодних умов, пожеж, рятувальних робіт. Тому особливої ваги набуває оперативна фото і відеофіксація, застосування безпілотних літальних апаратів, панорамна зйомка, використання геолокаційних даних. Доцільно ще на етапі рятувальних заходів залучати уповноважених працівників поліції для фіксації положення тіл загиблих, уламків боєприпасів, пошкоджень будівель.

По-третє, огляди в умовах воєнного стану часто пов'язані з великою кількістю потерпілих і загиблих, що наближує їх до елементів роботи на місцях масових катастроф. Слідчий має організувати зонування території (сектор пошуку речових доказів, сектор роботи медичних служб, сектор морфологічної

ідентифікації тіл), визначити безпечні маршрути руху, забезпечити недопущення сторонніх осіб, у тому числі представників медіа, до моменту належної фіксації обстановки.

Тактика огляду місця події в умовах воєнного стану передбачає певну послідовність дій. На підготовчому етапі слідчий отримує інформацію від чергових служб, військового командування, узгоджує порядок допуску до місця події, формує склад слідчо-оперативної групи з урахуванням необхідності залучення вибухотехніків, криміналістів, судово-медичного експерта, перекладача, психолога. Обов'язковою є перевірка наявності засобів індивідуального захисту, аптечок, засобів зв'язку, приладів для фото- і відео фіксації.

На робочому етапі огляд розпочинається з загального огляду місцевості, визначення меж місця події з урахуванням можливого розльоту уламків боєприпасів чи вибухової хвилі. Далі проводиться детальний огляд по секторах: фіксуються ушкодження будівель, транспортних засобів, сліди крові, тіла загиблих та поранених, залишки боєприпасів і їх маркування, траєкторія ймовірного влучання. У протоколі чітко відображаються координати ключових об'єктів, використовується покрокова фото та відеофіксація, складаються схеми та плани місця події.

На заключному етапі слідчий організує пакування та вилучення речових доказів з урахуванням можливого подальшого проведення міжнародних експертиз та використання матеріалів у міжнародних судових інстанціях. Важливо забезпечити ланцюг збереження речових, належним чином опечатати та маркувати об'єкти, гарантуючи їх ідентифікацію і незмінність, згідно КПК України [2].

До проблемних питань організації огляду місця події в умовах воєнного стану слід віднести: обмеженість часу на проведення слідчої дії через загрозу повторних атак; нестачу криміналістичної техніки в польових умовах; складність залучення необхідних спеціалістів; психологічне навантаження на учасників огляду; необхідність поєднання вимог кримінального процесу з режимом секретності військових операцій; дотримання вимог правового режиму воєнного стану [3].

З огляду на це подальші наукові й практичні розробки доцільно зосередити на кількох ключових напрямках. Передусім ідеться про розроблення чітких методичних рекомендацій і стандартних операційних процедур огляду місця події в умовах

бойових дій. Важливим є також удосконалення міжвідомчої взаємодії поліції, Збройних Сил України, ДСНС та медичних служб, зокрема через спільні тренування слідчо-оперативних груп. Потребує розвитку ширше використання сучасних технічних засобів фіксації БпЛА, 3D-сканування, геоінформаційні системи та відпрацювання механізмів документування воєнних злочинів із дотриманням вимог міжнародних судових інстанцій і належного збереження ланцюга володіння речовими доказами. Окремого значення набуває психологічна підготовка і підтримка працівників, які наприклад залучаються до оглядів місць масової загибелі людей.

Узагальнюючи викладене, хочу зробити висновок, що огляд місця події в умовах воєнного стану зберігає загальні процесуальні ознаки цієї слідчої (розшукової) дії, проте потребує спеціальної тактичної підготовки, належної міжвідомчої взаємодії та розширеного застосування сучасних технічних засобів фіксації. Підвищення ефективності таких оглядів можливе за рахунок системного впровадження зазначених напрямів удосконалення з урахуванням актуального досвіду, набутого під час подолання збройної агресії РФ проти України. Подальші наукові дослідження повинні бути спрямовані на вдосконалення організації й тактики проведення огляду місця події за умов обмеженого часу та підвищених ризиків.

Список використаних джерел

1. Криміналістика : підручник / за ред. В. В. Пяковського, Ю. М. Черноус. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 544 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін. і доп.).
3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII (зі змін. і доп.).